

IN GESPREK MET OUDERS MET EEN MIGRATIEGESCHIEDENIS: CULTUUR, DIASPORA & SOCIALE CONDITIE

Studiedag VVSP — Brussel, 15 november 2019

Lucia De Haene

Faculteit Psychologie & Pedagogische Wetenschappen, KU Leuven

Transculturele trauma-zorg aan vluchtelingen, Facultair Praktijkcentrum PraxisP

OPBOUW

(I) 'Ik kom luisteren naar haar adem'

(II) Transculturele hulpverlening – Sociale & culturele dimensies van lijden en herstel

(III) In gesprek met ouders met een migratiegeschiedenis – Cultuur, diaspora & hulpverleningsrelatie als spiegel van sociale conditie

IN GESPREK MET OUDERS MET EEN MIGRATIEGESCHIEDENIS

CASUS

'Ik kom luisteren naar haar adem'

(II) TRANSCULTURELE HULPVERLENING SOCIALE & CULTURELE DIMENSIES VAN LIJDEN EN HERSTEL

■ culturele sensitiviteit & responsiviteit in zorg (de Jong, 2010; Kirmayer, 2012; Sue et al., 2009)

- adequate interculturele communicatie
- valide diagnostische beeldvorming
- cultuursensitieve interventie

■ drempels in de toegang tot zorg & verlaagde zorgparticipatie (e.g., Ellis et al., 2010)

- toegang & informatie zorgaanbod
- taboe & stigma rond geestelijke gezondheid
- handelingsverlegenheid

➔ **culturele & sociale factoren in diagnose & behandeling** (Kirmayer, Rousseau, & Guzder, 2014)

(II) TRANSCULTURELE HULPVERLENING SOCIALE & CULTURELE DIMENSIES VAN LIJDEN EN HERSTEL

- **intersectie cultuur & psychopathologie** (Kleinman & Bensuson, 2006)
 - symptoomexpressie en -interpretatie
 - verklaringsmodellen ('explanatory models') & ziekte-narratief (Becker et al., 2000)
 - hulpzoekgedrag, copingstrategieën & geneeswijzen
- **rol van culturele & sociale context – interactieve processen**
 - breuklijnen in de levensloop – het mobiliseren van culturele betekenissystemen (De Haene & Rober, 2016)
 - stigma & isolatie (Ellis et al., 2011; Groleau et al., 2006)
 - sociale steun
- **migratie & culturele identificaties**
 - acculturatie & creolisering in individu & gezinsrelaties
 - 'cultural bereavement' (Eisenbruch, 1998; Kevers, Rober & De Haene, in press)
 - rol van migratie-gerelateerde stressoren in psychisch lijden (Beiser et al., 2016; Rousseau et al., 2013)
- **culturele differentie in de zorgrelatie**
 - gedragspatronen, waardenopvattingen, sociale rollen
 - institutionele praktijken

(II) TRANSCULTURELE HULPVERLENING SOCIALE & CULTURELE DIMENSIES VAN LIJDEN EN HERSTEL

Etnografische beeldvorming – Exploratie van sociale en culturele dimensie van lijden (De Haene & Derluyn, 2015; CFI; DSM-5; APA, 2013; Rohlf et al., 2002; van Dijk et al., 2012)

- culturele dimensie van probleemervaring, probleemgedrag & probleemverklaring
- inbedding in levenscondities van de betrokkenen
- centrale richtvragen voor etnografische exploratie (van Dijk, 2010)
 - hoe omschrijven betrokken culturele identificaties?
 - hoe gebruiken betrokkenen culturele gedragsrepertoires in het uitdrukken van de probleemervaring?
 - welke betekenis geven betrokkenen aan de probleemervaring en hoe verklaren ze ontstaan ervan?
 - hoe hangt probleemervaring samen met migratie, traumatisering, culturele verandering en sociale positie?

 complexe interactie tussen persoonlijke levensverhalen, leefwereld & culturele betekeniskaders

(II) TRANSCULTURELE HULPVERLENING SOCIALE & CULTURELE DIMENSIES VAN LIJDEN EN HERSTEL

Culturele & sociale factoren in transculturele hulpverlening (De Haene, Derluyn, & Agirdag, 2018)

(II) TRANSCULTURELE HULPVERLENING SOCIALE & CULTURELE DIMENSIES VAN LIJDEN EN HERSTEL

Culturele & sociale factoren in diagnose & behandeling (De Haene, Derluyn, & Agirdag, 2018)

CULTURELE BETEKENISWERELD

de rol van cultuur in de ziekte-ervaring

symptoomexpressie & -interpretatie; coping & behandelwijzen

DIASPORA

culturele verandering

minderheidspositie in multi-etnische samenleving

HULPVERLENINGSRELATIE

spiegel van bredere maatschappelijke weefsel

(II) TRANSCULTURELE HULPVERLENING SOCIALE & CULTURELE DIMENSIES VAN LIJDEN EN HERSTEL

Culturele & sociale factoren in diagnose & behandeling (De Haene, Derluyn, & Agirdag, 2018)

CULTURELE BETEKENISWERELD

de rol van cultuur in de ziekte-ervaring

symptoomexpressie & -interpretatie; coping & behandelwijzen

DIASPORA

culturele verandering

minderheidspositie in multi-etnische samenleving

HULPVERLENINGSRELATIE

spiegel van bredere maatschappelijke weefsel

(III) IN GESPREK MET OUDERS MET EEN MIGRATIEGESCHIEDENIS CULTUUR

‘Ik kom luisteren naar haar adem’

- culturele vormen van symptoomexpressie
- stigma en taboe in culturele & religieuze gemeenschap
- ‘silencing’ van trauma-geschiedenis & traumatische rouw (De Haene et al., in press; Kevers, Rober, & De Haene, in press)
- veerkracht en steunbronnen in culturele continuïteit
- parentificatie vs. ‘filial duty’

(III) IN GESPREK MET OUDERS MET EEN MIGRATIEGESCHIEDENIS CULTUUR

- complementariteit van kennis- en geloofssystemen
 - culturele betekeniswereld als taal voor gesprek
 - ‘ik geloof dat je gelooft’ – realiteitswaarde van culturele kennissystemen
 - mobiliseren van culturele informanten & steunbronnen
 - inbrengen van ‘afwezige aanwezige’ & transgenerationeel perspectief (De Haene et al., 2018; Sluzki, 2015)
- omgaan met stigma & taboe rond psychosociale kwetsbaarheid & hulpverlening
 - ‘wie ben ik voor jou?’ – exploratie van positionering
 - relationele betekenisgeving aan stigma – kindontwikkeling, ouderlijk falen, sociale positie
 - ‘ik denk niet dat je gek bent’ – normalisatie & valideren
 - inbedding in sociaal & cultureel weefsel

(III) IN GESPREK MET OUDERS MET EEN MIGRATIEGESCHIEDENIS DIASPORA

‘Ik kom luisteren naar haar adem’

- culturele expressie als drager van ouderlijke responsiviteit
- mobiliseren van culturele verandering in hulpzoekgedrag
- ‘maar als ik wil bidden?’ – collectieve stereotypering & mobiliseren van religieuze steunbronnen (Hassan et al., 2017)
- suïcide als ouderlijke strategie van overleven & herstel van toekomstperspectief

(III) IN GESPREK MET OUDERS MET EEN MIGRATIEGESCHIEDENIS DIASPORA

- culturele verandering – meervoudige culturele identificaties (Modood, 2007)
 - culturele verandering in ouder-kindrelaties (Hassan et al., 2013)
 - zorgrelatie als locus van culturele verandering (Guzder, in press)
- rol van culturele continuïteit in welbevinden (Kevers, Rober, & De Haene, 2017; Mekki-Berrada et al., 2011; Bourgeois-Guérin & Rousseau, 2014)
 - taal geven vanuit migratiegeschiedenis – verbinden van verleden, heden, toekomst
 - containen & mobiliseren van culturele betekenisgeving
 - culturele expressievormen als strategieën van cohesie & integriteit (e.g., Bose, 2014)
- ‘social mirroring’ – interioriseren van stereotypering (Suaroz-Orozco, 2000; Fanon, 1963)
 - van zelfbeeld naar collectieve representaties

(III) IN GESPREK MET OUDERS MET EEN MIGRATIEGESCHIEDENIS HULPVERLENINGSRELATIE ALS SPIEGEL

‘Ik kom luisteren naar haar adem’

- hulpverleningsrelatie als ‘scheidende instantie’
- onderhandeling residentiële opname – ondersteunen van culturele positie van zoon

(III) IN GESPREK MET OUDERS MET EEN MIGRATIEGESCHIEDENIS

HULPVERLENINGSRELATIE ALS SPIEGEL

- hulpverleningsrelatie als micro-cosmos van bredere maatschappelijke weefsel (Kirmayer, 2007)
 - zorgpraktijken als representant van meerderheidspositie
 - sociale normalisatie & dysnormativiteit (Larrivéé, Tourigny, & Bouchard, 2007)
 - impliciete processen van stereotypering & institutioneel racisme (Fernando, 2010)
- partnerschap met ouders met een migratiegeschiedenis
 - 'ik ben niet' – positionering & aflijning van veilige gespreksruimte
 - mandaat in gedeelde zorg voor kindontwikkeling
 - betekenisgeving aan schoolloopbaan in gezinsmigratieverhaal (Roubeni, De Haene, Shah, Keatley & Rasmussen, 2015)

IN GESPREK MET OUDERS MET EEN MIGRATIEGESCHIEDENIS REFLEXIVITEIT & 'CULTURAL SAFETY'

- van culturele competentie naar nadruk op **reflexiviteit** (e.g., Bhui, Warfa, Edonya, McKenzie, & Bhugra, 2007; De Haene & Rober, 2016; Kirmayer, Guzder, & Rousseau, 2014)
 - voorbij cultuur als objectiveerbaar fenomeen & focus op cultuurinformatie
 - invoegen in de unieke betekenisgeving van cliënten
 - hulpverlener als instrument van ontmoeting van culturele differentie
 - antropologie van de discipline (Van Dijk, 2010; Krause, 2012)

- reflexiviteit als 'cultural safety' (Johnstone et al., 2007; Watts-Jones, 2010)
 - veilige relationele ruimte voor persoonlijke, culturele, maatschappelijke dimensies van lijden
 - resonantie van maatschappelijke positie in de zorgrelatie (Krause & Jemmott, in press)

- werken tussen werelden & wonen tussen werelden
 - cliënten als actor van betekenisgeving aan culturele betekeniswereld in diaspora
 - ombuigen van maatschappelijke ongelijkheid – de mogelijkheid van een gedeelde wereld